

Verkennd natuuronderzoek locatie Oude Oldenzaalsestraat 2 te Oldenzaal

Onderzoek naar het voorkomen van beschermde natuurwaarden

Datum: 01-10-2014
Auteur: A.H. Tuitert
Opdrachtgever: dhr. W. van Boggelen
Rapportnummer: AHT/2014/01.10
Versie: V1

1

1

In

1

D

1

F

F

2 Wettelijk kader

2.1 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet) regelt de bescherming van belangrijke natuurgebieden (Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten) in Nederland. Projecten, plannen of handelingen, die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, zijn op grond van artikel 19d Nb-wet verboden. Ook projecten, plannen of handelingen die buiten het Natura 2000-gebied plaatsvinden kunnen verboden zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden. Gedeputeerde Staten – of in uitzonderingsgevallen de minister van EZ – kunnen een vergunning verlenen voor activiteiten die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben. De vergunning wordt pas afgegeven nadat een zogenaamde 'habitattoets' het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast en de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten niet verslechtert en dat er geen significante verstoring van soorten optreedt.

2.2 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ffwet) voorziet sinds 1 april 2004 in bescherming van inheemse soorten planten en dieren. Naast bepalingen voor specifiek aangewezen soorten geldt krachtens art. 2 van de Ffwet de algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Via deze wet wordt eenieder mede verantwoordelijk voor de zorg en bescherming van flora en fauna.

Voor de bij wet aangewezen soorten moeten activiteiten, ruimtelijke ingrepen en ruimtelijk gebruik worden getoetst aan de verbodsbepalingen uit de wet. Beschermde planten mogen niet worden geplukt of beschadigd (art. 8), beschermde dieren mogen niet worden gedood, verwond, gevangen, of verontrust (art. 9 en 10) en voortplantings- en vaste rust- of verblijfsplaatsen mogen niet worden beschadigd of verstoord (art. 11). Bovendien is het niet toegestaan beschermde soorten planten en dieren te vervoeren, of onder zich te hebben (art. 13). Wanneer als gevolg van activiteiten de effecten op beschermde soorten zodanig zijn dat daarmee deze bepalingen overtreden worden, dan dient daarvoor in bepaalde gevallen een ontheffing aangevraagd te worden.

In de Flora- en faunawet worden beschermde soorten ingedeeld in drie verschillende beschermingsniveaus:

Algemeen beschermde soorten

Voor algemeen beschermde soorten (tabel 1 Ffwet) geldt een vrijstelling van de ontheffingsplicht bij activiteiten die te maken hebben met ruimtelijke ingrepen of beheer, mits de gunstige staat van instandhouding van de soorten niet in gevaar komt. Bij andere activiteiten moet wel een ontheffing worden aangevraagd. Wel geldt ten aanzien van deze soorten de algemene zorgplicht. Er zal altijd gezocht moeten worden naar manieren om de negatieve effecten te minimaliseren.

Overige beschermde soorten

Voor de iets zwaarder beschermde soorten (tabel 2 Ffwet) is voor ruimtelijke ingrepen wel een ontheffing vereist, tenzij er gewerkt wordt volgens een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Een gedragscode biedt organisaties de mogelijkheid om bepaalde beheersmaatregelen of ruimtelijke ontwikkelingen uit te voeren zonder telkens daarvoor een (afzonderlijke) ontheffing te moeten aanvragen. In dat geval geldt een vrijstelling van de ontheffingsplicht. Het toetsingscriterium voor ontheffingverlening van tabel 2-soorten is het criterium van de gunstige staat van instandhouding van de soort. Die mag niet in het geding komen.

Strikt beschermde soorten

De derde categorie zijn de strikt beschermde soorten (tabel 3 Ffwet). Ten aanzien van deze beschermde soorten geldt dat altijd een ontheffing van de verbodsbepalingen moet worden aangevraagd. De ontheffing wordt alleen verleend indien uit onderzoek blijkt dat er een bij wet genoemde dwingende reden aan het plan ten grondslag ligt, er geen andere bevredigende oplossing bestaat en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt.

Vogels

Vogels vormen een aparte categorie. Voor broedende vogels zijn er vrijwel geen ontheffingsmogelijkheden. Vogels zijn vooral kwetsbaar in hun broedperiode, daarom geldt in ieder geval dat in de buurt waar vogels broeden geen werkzaamheden mogen plaatsvinden in het broedseizoen (globaal van half maart tot begin augustus). Door het ministerie van EZ is een lijst opgesteld met vogelsoorten die jaarrond beschermd zijn. Voor deze soorten geldt dat ze ook buiten het broedseizoen niet mogen worden verstoord of hun vaste rust- en verblijf mag worden aangetast.

2.3 Beleid ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is het ruimtelijk beleid op rijks-, provinciaal, en gemeentelijk niveau vastgesteld, waarin onder andere de bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is verankerd. De EHS werd officieel geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan en is daarna opgenomen in de Nota Ruimte, welke inmiddels vervangen is door de Structuurvisie infrastructuur en ruimte (SVIR). Kaderstellende regels ten aanzien van o.a. de EHS zijn opgenomen in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Bij geplande ingrepen die binnen de EHS vallen moet het belang van de natuurbescherming worden afgewogen tegen andere belangen, indien de voorgenomen ingreep negatief uitwerkt op de aanwezige natuurwaarden. De kern van de afweging vormt het 'nee, tenzij'-principe. Dit wil zeggen dat schadelijke ingrepen **niet** zijn toegestaan, **tenzij** er andere belangen zijn die de ingreep rechtvaardigen. In dat geval zijn compenserende maatregelen voorgeschreven.

Het Rijk en de provincies hebben spelregels afgesproken over wat wel en niet kan omtrent de EHS. Ze hebben dit in overleg met gemeenten en maatschappelijke organisaties gedaan. De afspraken zijn de 'Spelregels EHS'.

Concrete beleidsregels ten aanzien van de EHS zijn opgenomen in de vigerende Omgevingsverordening van de provincie Overijssel.

3 Bureauonderzoek

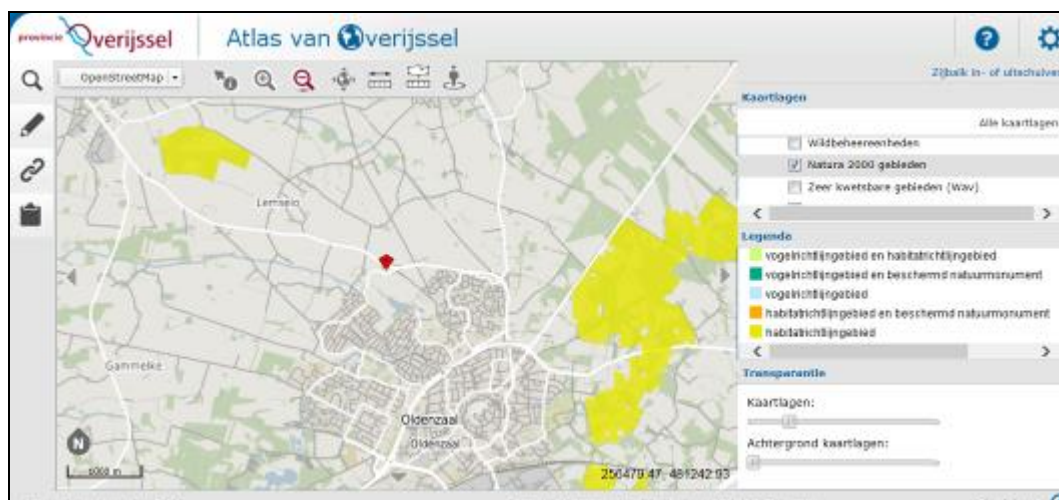
3.1 Werkwijze

Op basis van bestaande inventarisatiegegevens is een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde gebieden en/of soorten in (de omgeving van) het plangebied. Hiervoor zijn o.a. verspreidingsatlassen gebruikt en digitale media als www.waarneming.nl, www.telmee.nl en de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Aan de hand van deze bureaustudie is een inschatting gemaakt van welke beschermde gebieden en/of soorten er mogelijk in (de omgeving van) het plangebied voorkomen.

3.2 Natuurbeschermingswetgebieden

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de begrenzing van een Natura 2000-gebied of een Beschermd natuurmonument. Het dichtstbijzijnde natuurbeschermingswet-gebied is het Natura 2000-gebied Lemselermaten op ca. 2 km afstand van het plangebied. Op ca. 2,5 km afstand van het plangebied ligt het Natura 2000-gebied Landgoederen Oldenzaal. Andere Natura 2000-gebieden en/of Beschermde natuurmonumenten liggen op nog grotere afstand van het plangebied.

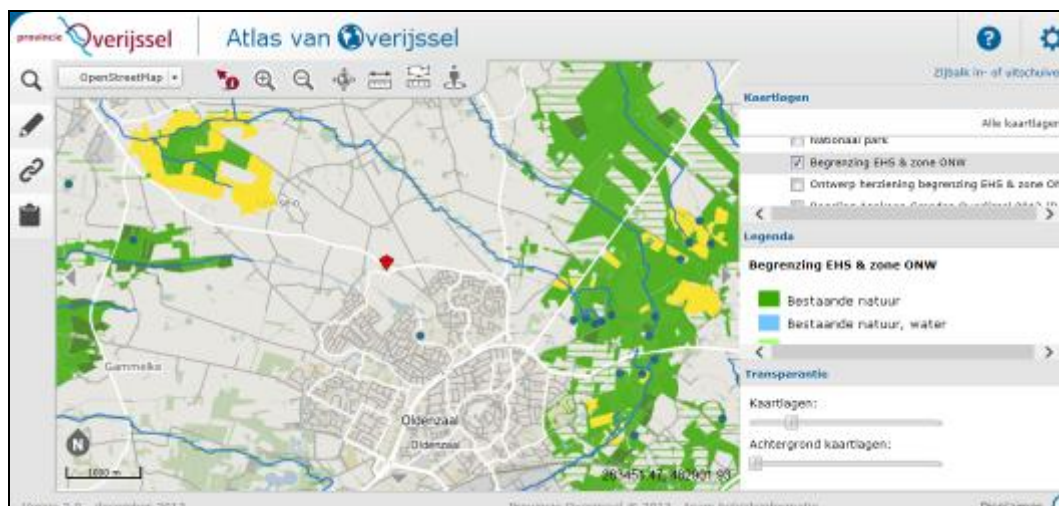
Gezien de relatief grote afstand van het plangebied tot het dichtstbijzijnde natuurbeschermingswetgebied en de beperkte effectafstand van de ingreep, kan een aantasting van de natuurlijke kenmerken van een Natuurbeschermingswetgebied op voorhand worden uitgesloten. Verdere toetsing in de vorm van een verslechteringstoets of een passende beoordeling of het aanvragen van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet aan de orde.

Figuur 3.2: Ligging Natura 2000-gebieden (geel gearceerd) ten opzichte van het plangebied (rode ster).

3.3 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De dichtstbijzijnde EHS-gebieden liggen ten westen van Oldenzaal (landgoederenzone) en ten westen van Oldenzaal (Lemselermaten) op ca. 1.600 meter afstand van het plangebied. Het beleid ten aanzien van de EHS van de provincie Overijssel zoals opgenomen in de Omgevingsverordening Overijssel 2009 kent geen bepalingen ten aanzien van externe werking. Aangezien het plangebied buiten de begrenzing van de EHS ligt, is geen sprake van strijdigheid met de bepalingen uit de Omgevingsverordening Overijssel 2009 ten aanzien van de EHS. Bovendien kan gezien de relatief grote afstand van het plangebied tot het dichtstbijzijnde EHS-gebied en de beperkte effectafstand van de ingreep een aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS op voorhand worden uitgesloten. Verdere toetsing in de vorm van een “Nee, tenzij-toets” is niet aan de orde.

Figuur 3.3: Ligging EHS ten opzichte van het plangebied (rode ster). Bron: Atlas van Overijssel.

3.4 Beschermde soorten

In 2007 is door Ingenieursbureau BCC een Flora- en Faunaonderzoek in het plangebied uitgevoerd. Dit betrof een verkennend natuuronderzoek waarbij op basis van een oriënterend veldbezoek de potentie van het gebied voor beschermde soorten is ingeschat. Uit het onderzoek blijkt dat in het gebied mogelijk de zwaarder beschermde soort(groep)en vleermuizen, uilen, steenmarter en eekhoorn voorkomen.

Uit de wijdere omgeving zijn bij de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) diverse waarnemingen van zwaarder beschermde soorten bekend, zoals van das, boommarter, steenmarter, eekhoorn, boomkikker, adder, levendbarende hagedis, kleine modderkruiper, bittervoorn, vleermuizen en verschillende soorten roofvogels en uilen.

4 Verkennd veldbezoek

4.1 Werkwijze

Op 19 september 2014 heeft een verkennend veldbezoek in het plangebied plaatsgevonden. Hierbij zijn onder meer alle gebouwen grondig onderzocht op (sporen van) aanwezigheid van beschermde soorten. Op basis van expert judgement is aan de hand van biotoopeisen van beschermde soorten en habitatkenmerken in het plangebied beoordeeld welke beschermde soorten er in het plangebied kunnen voorkomen. Het veldonderzoek heeft een verkennend karakter en kan niet worden gezien als uitputtende soorteninventarisatie.

4.2 Flora

Tijdens het verkennend veldbezoek zijn geen beschermde plantensoorten in het plangebied aangetroffen. Het plangebied betreft een voedselrijk perceel en bevat ook nauwelijks geschikte biotoop voor zwaarder beschermde plantensoorten zoals orchideeën, klokjes en muurvarens. Alleen het eikenbosje bevat potentieel geschikt biotoop voor de zwaarder beschermde plantensoort daslook (tabel 2 Ffwet), maar deze soort is tijdens het veldbezoek niet aangetroffen. Geconcludeerd kan worden dat in het plangebied geen zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en/of 3 Ffwet) voorkomen. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van artikel 75 Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.3 Vogels

Tijdens het verkennend veldbezoek diverse algemeen voorkomende zangvogels in het plangebied waargenomen, zoals glanskop, vink, heggemus, roodborst, merel, winterkoning en houtduif. Ook in de gebouwen zijn op diverse plaatsen nesten van o.a. merel, winterkoning en houtduif aangetroffen. Nesten van deze vogelsoorten zijn alleen beschermd op het moment dat ze in gebruik zijn tijdens het broedseizoen. Het broedseizoen van vogels loopt globaal van half maart tot begin augustus. Wanneer sloopwerkzaamheden of het verwijderen van begroeiing buiten het broedseizoen van vogels plaatsvindt, dan worden geen broedende vogels verstoord en is geen sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

In diverse schuren op het terrein zijn braakballen, uitwerpselen en veren van bosuil gevonden. De schuren worden door de bosuil gebruikt als verblijfplaats. Er zijn geen nestplaatsen van de soort gevonden, maar er zijn wel mogelijkheden voor de soort om in de schuren te broeden. Het nest van de bosuil is niet jaarrond beschermd. Wanneer sloopwerkzaamheden buiten het broedseizoen van de bosuil plaatsvinden, dan worden geen broedende bosuilen verstoord en is geen sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. Het broedseizoen van de bosuil loopt globaal van februari tot augustus, maar is sterk afhankelijk van het weer en het aanbod aan (bos)muizen. Aanbevolen wordt om voorafgaand aan de sloop van de schuren minimaal 2 bosuilenkasten op te hangen in het eikenbosje op het perceel. Op die manier kunnen de bosuilen het gebied blijven gebruiken als leefgebied.

In de te slopen gebouwen (met uitzondering van de varkensstal) zijn broedmogelijkheden voor de huismus aanwezig. Nesten van deze vogelsoort zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze buiten het broedseizoen elders in grotere groepen verblijven. Door middel van aanvullend veldonderzoek in het broedseizoen van de huismus (half april t/m 15 mei) dient vastgesteld te worden in hoeverre daadwerkelijk sprake is van vaste rust- en verblijfplaatsen van de huismus in het plangebied. Indien dit het geval is, dan is voor de sloop van de gebouwen een ontheffing noodzakelijk op grond van de Flora- en faunawet.

Er zijn tijdens het verkennend veldbezoek geen nesten van andere vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestplaats zoals kerkuil, steenuil en roofvogels gevonden. Aanwezigheid van andere vogelsoorten met een jaarrond beschermde nestplaats kan derhalve op voorhand worden uitgesloten.

Figuur 4.3-1: Voor huismussen toegankelijke dakranden in de boerderij.

Figuur 4.3-2: Voor huismussen toegankelijke dakranden in de boerderij.

4.4 Zoogdieren

4.4.1 Vleermuizen

De dakconstructies van de te slopen boerderij bevatten ruimtes die potentieel geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen (tabel 3 Ffwet). De aanwezigheid van vleermuizen in de boerderij kan niet op voorhand worden uitgesloten. Door middel van aanvullend

vleermuisonderzoek dient vastgesteld te worden welke functie het gebouw heeft voor vleermuizen.

De schuren op het terrein bevatten geen spouwmuren of dakconstructies die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. De aanwezigheid van vleermuizen in deze schuren kan op voorhand worden uitgesloten.

Enkele bomen op het terrein bevatten voor vleermuizen toegankelijke holtes. Wanneer bomen worden gekapt, kunnen effecten op vleermuizen optreden. Bovendien fungeert het terrein naar verwachting als foerageergebied voor vleermuizen. Tijdens het aanvullend vleermuisonderzoek dient tevens vastgesteld te worden welke functie het terrein heeft voor vleermuizen.

4.4.2 Overige zoogdiersoorten

Tijdens het verkennend veldbezoek zijn op het erf keutels gevonden van de huisspitsmuis, huismus en bruine rat. Ook andere muizensoorten zoals bosspitsmuis, bosmuis en veldmuis kunnen op het erf voorkomen. Verder is geschikt leefgebied voor soorten als wezel, bunzing en egel aanwezig. Dit betreft algemeen beschermde soorten (tabel 1 Ffwet), waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet geldt. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van artikel 75 Flora- en faunawet is niet aan de orde.

Voor de zwaarder beschermde veldspitsmuis (tabel 3 Ffwet), die in de omgeving van Oldenzaal voorkomt, ontbreekt geschikt biotoop. Het plangebied betreft een zeer voedselrijk perceel met veel opschot van brandnetels en vlier. De biotoop van de veldspitsmuis bestaat uit meer schrale en kruidenrijke vegetaties. In het plangebied zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig van de zwaarder beschermde das en boommarter (tabel 3 Ffwet). Eekhoorn en steenmarter (tabel 2 Ffwet) kunnen het perceel als foerageergebied gebruiken. In de bomen zijn geen eekhoornnesten aangetroffen en in de gebouwen zijn geen latrines van steenmarter gevonden die wijzen op de aanwezigheid van voortplantingsplaatsen. Wel zijn in de schuren her en der enkele oudere steenmarterkeutels gevonden. Steenmarters gebruiken deze schuren waarschijnlijk als foerageergebied.

Geconcludeerd kan worden dat in het plangebied geen vaste rust- en verblijfplaatsen van zwaarder beschermde overige zoogdiersoorten aanwezig zijn. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.5 Reptielen, amfibieën en vissen

Tijdens het verkennend veldbezoek zijn geen reptielen, amfibieën en vissen in het plangebied aangetroffen. Het plangebied bevat ook geen geschikte biotoop voor zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en/of 3 Ffwet) reptielen, amfibieën en vissen vanwege het ontbreken van oppervlaktewater wat kan dienen als voortplantingswater en het ontbreken van geschikt landhabitat. Alleen de zwaarder beschermde levendbarende hagedis (tabel 2 Ffwet) komt voor in het kilometerhok waarin het plangebied ligt, maar de soort leeft met name in heideterreinen of (half)open schrale landschappen. In het plangebied ontbreekt geschikte biotoop voor de levendbarende hagedis. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

In het plangebied is wel geschikte biotoop aanwezig voor de algemeen voorkomende amfibieënsoorten zoals gewone pad en bruine kikker. Buiten de voortplantingstijd leven deze soorten voornamelijk op land waarbij ze zich schuil houden onder hout, stenen of takkenhopen. Het betreft algemeen beschermde soorten (tabel 1 Ffwet), waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet geldt. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van artikel 75 Flora- en faunawet is niet aan de orde.

4.6 Ongewervelden

Tijdens het verkennend veldbezoek zijn geen beschermde soorten ongewervelden in het plangebied aangetroffen. Het plangebied bevat ook geen geschikte biotoop voor beschermde soorten libellen, dagvlinders of andere soorten ongewervelden. De aanwezigheid van beschermde soorten ongewervelden in het plangebied kan derhalve worden uitgesloten. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde.

5 Conclusie

5.1 Natuurbeschermingswet

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de begrenzing van een Natura 2000-gebied of een Beschermd natuurmonument. De dichtstbijzijnde Natuurbeschermingswetgebied liggen op > 2 km afstand van het plangebied. Gezien de relatief grote afstand van het plangebied tot het dichtstbijzijnde Natuurbeschermingswetgebied en de beperkte effectafstand van de ingreep, kan een aantasting van de natuurlijke kenmerken van een Natuurbeschermingswetgebied op voorhand worden uitgesloten. Verdere toetsing in de vorm van een verslechteringstoets of een passende beoordeling of het aanvragen van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is niet aan de orde.

5.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet binnen de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het beleid ten aanzien van de EHS van de provincie Overijssel zoals opgenomen in de Omgevingsverordening Overijssel 2009 kent geen bepalingen ten aanzien van externe werking. Aangezien het plangebied buiten de begrenzing van de EHS ligt, is geen sprake van strijdigheid met de bepalingen uit de Omgevingsverordening Overijssel 2009 ten aanzien van de EHS. Bovendien kan gezien de relatief grote afstand van het plangebied tot het dichtstbijzijnde EHS-gebied en de beperkte effectafstand van de ingreep een aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS op voorhand worden uitgesloten. Verdere toetsing in de vorm van een "Nee, tenzij-toets" is niet aan de orde.

5.3 Flora- en faunawet

In het plangebied is leefgebied voor enkele algemeen voorkomende soorten zoogdieren zoals muizen, egel, wezel en bunzing en amfibieën zoals bruine kikker en gewone pad aanwezig. Dit zijn algemeen beschermde soorten (tabel 1 Ffwet) waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet geldt. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet is niet aan de orde. Wel is de zorgplicht uit artikel 2 Flora- en faunawet op deze soorten van toepassing.

De dakconstructies van de te slopen boerderij bevatten ruimtes die potentieel geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen (tabel 3 Ffwet). Door middel van aanvullend veldonderzoek naar vleermuizen dient vastgesteld te worden welke functie het gebouw heeft voor vleermuizen. Indien daadwerkelijk verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetroffen, dan is voor de sloop van de boerderij een ontheffing noodzakelijk op grond van de Flora- en faunawet. De schuren op het terrein bevatten geen spouwmuren of dakconstructies die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. De aanwezigheid van vleermuizen in deze schuren kan op voorhand worden uitgesloten.

In de te slopen gebouwen (met uitzondering van de varkensstal) zijn broedmogelijkheden voor de huismus aanwezig. Nesten van deze vogelsoort zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze buiten het broedseizoen elders in grotere groepen verblijven. Door middel van aanvullend veldonderzoek in het broedseizoen van de huismus (half april t/m 15 mei) dient vastgesteld te worden in hoeverre daadwerkelijk sprake is van vaste rust- en verblijfplaatsen van de huismus in het plangebied. Indien dit het geval is, dan is voor de sloop van de gebouwen een ontheffing noodzakelijk op grond van de Flora- en faunawet.

Verder zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van andere zwaarder beschermde soorten aangetroffen. Voor andere soorten dan vleermuizen en huismus is geen aanvullend veldonderzoek noodzakelijk en is het aanvragen van een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet niet aan de orde.

In het plangebied broeden wel diverse vogelsoorten waarvan het nest niet jaarrond beschermd is. Ook in de gebouwen zijn op diverse plaatsen nesten van o.a. merel, winterkoning en houtduif aangetroffen. Nesten van deze vogelsoorten zijn alleen beschermd op

het moment dat ze in gebruik zijn tijdens het broedseizoen. Het broedseizoen van vogels loopt globaal van half maart tot begin augustus. Wanneer sloopwerkzaamheden of het verwijderen van begroeiing buiten het broedseizoen van vogels plaatsvindt, dan worden geen broedende vogels verstoord en is geen sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet.

6 Aanbeveling

Het plangebied vormt leefgebied voor een paartje bosuilen. De bosuilen verblijven regelmatig in de te slopen schuren. Om te voorkomen dat de bosuilen het plangebied zullen verlaten door de sloop van de schuren, kunnen minimaal twee bosuilenkasten worden opgehangen in het eikenbosje in het plangebied. De bosuilenkasten moeten minimaal 2 meter hoog worden opgehangen aan de noordoost/oostzijde van een boom. Belangrijk is dat er een vrije aanvliegopening is, dus dat er geen takken direct voor de kast hangen.

